

start CIRCLES

Politična priporočila

Cilj projektne prijave: (Politični) odločevalci na programskem območju bi morali biti seznanjeni z

- **dejavniki uspeha kot tudi z ovirami** pri razvoju novih krožnih poslovnih modelov.
- Tako se bodo lahko bolj odzvali na **skupne izzive** na programskem območju s področja trajnostnega razvoja in **inovacij** ter **izvajali regionalne strategije**.
- Oblikovanje dvojezičnih političnih priporočil, s katerimi se podprejo novi poslovni modeli krožnega gospodarstva v Sloveniji in Avstriji.
- KFU-ISIS je odgovoren za pripravo priporočil, pri čemer ga podpirajo partnerji FB, W3C, FTPO in zlasti GZS kot koordinator START CIRCLES.
- Cilj: nabor političnih priporočil (**dvojezičnih**)

Tema dokumenta

Start Circles je namenjen podpori malih in srednjih podjetjih (MSP-jev) na programskem območju (Avstrija-Slovenija) s posebnim poudarkom na sektorju lesa in plastike pri razvoju in uvajanju novih izdelkov in storitev ter oblikovanju inovativnih poslovnih modelov, s čimer se spodbuja prehod na krožno gospodarstvo (KŽ).

Pričujoči dokument naj bi služil kot usmeritev za politične akterje s posredovanjem informacij o ovirah in elementih, ki omogočajo sprejemanje bolj trajnostnih (krožnih) poslovnih modelov v MSP-jih.

Ozadje iz literature: Gonila in ovire za prehod na krožno gospodarstvo za MSP-je

MSP-ji se od večjih organizacij razlikujejo glede na razpoložljive vire, tehnologije oziroma raziskovalne in razvojne zmožnosti (Rizos et al., 2016). V večini evropskih držav predstavljajo največji delež podjetij (npr. 99,6 % v Avstriji¹) in so izjemno raznoliki. Posledično je bistvenega pomena, da bolje razumemo dejavnike, ki omogočajo ali ovirajo dejansko izvajanje KŽ-ja v MSP-jih.

Zato smo preučili nedavne študije o ovirah in gonilih za prehod na KŽ v MSP-jih (tabela 1). Kot glavne notranje ovire za MSP-je se navajajo predvsem tehnični dejavniki. Takojšnja dodana vrednost dejavnosti se morda ne prepozna ali pa strokovno znanje za izvajanje praks KŽ-ja ni na voljo (Garcés-Ayerbe et al., 2019). Poleg tega se trajnostne inovacije povezujejo z visokimi stroški (D'Amato et al., 2020) in se redko dojemajo kot naložba (Mura et al., 2020). Notranje ovire se združijo z zunanjimi ovirami, kot je zaznano pomanjkanje povpraševanja po trajnostnih izdelkih (Rizos et al., 2016) ter nezadostna finančna in politična podpora s strani javnih organov (Ormazabal et al. 2018).

¹ [KMU Forschung Austria](#) [19. 02. 2021]

Glede na rezultate raziskave Flash Eurobarometer 441² (2016) o evropskih MSP-jih v KŽ-ju so zgoraj omenjene ovire še posebej pomembne za podjetja, ki še niso sprejela ukrepov v smeri KŽ-ja (Garcés-Ayerbe et al., 2019).

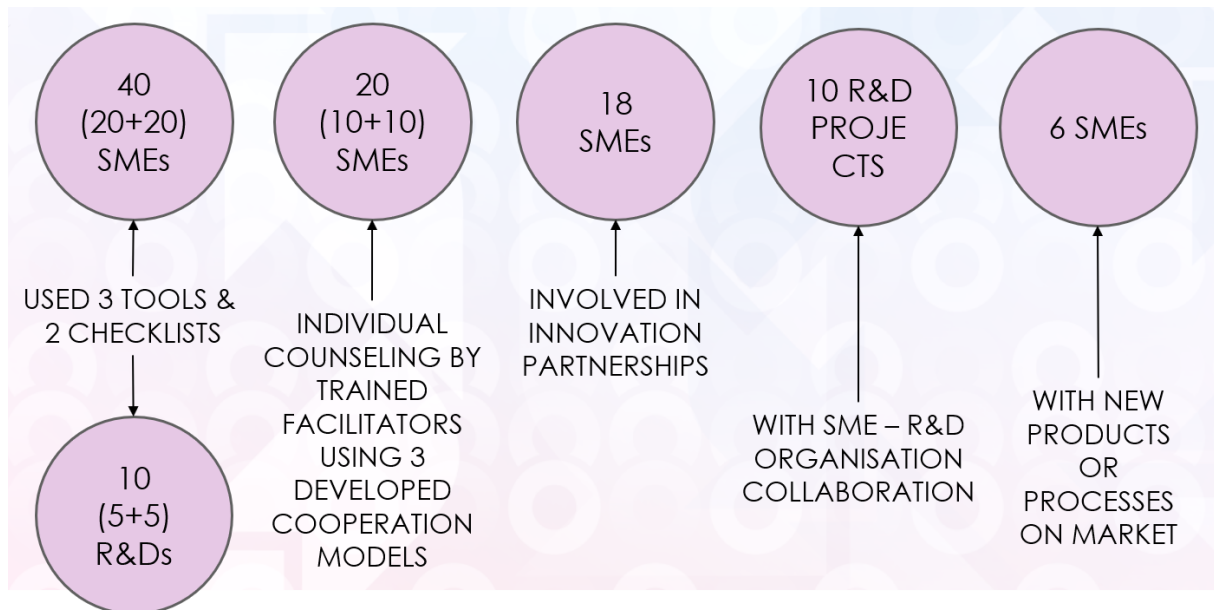
Tabela 1: Povzetek študij, ki so jih izvedli Rizos et al., 2016; Ormazabal et al., 2018; D'Amato et al., 2020; Caldera et al., 2019; Garcés-Ayerbe et al., 2019; Mura et al., 2020

	Ovire	Gonila
Notranje	<p>Pomanjkanje strokovnega znanja, spretnosti in ozaveščenosti</p> <p>Visoki stroški naložbe</p> <p>Pomanjkanje zaposlenih</p> <p>Upravno breme</p> <p>Podjetje ni zainteresirano, ni nobene nuje</p>	<p>Kultura podjetja & miselnost zaposlenih</p> <p>Znižanje stroškov & ustvarjanje delovnih mest</p> <p>Mreža in prepoznavnost (prestiž)</p> <p>Izobraževanje & usposabljanje zaposlenih</p> <p>Odpornost & zmanjšan vpliv na družbo in okolje</p>
Zunanje	<p>Pomanjkanje mreže ponudbe in povpraševanja</p> <p>Pridobivanje finančne podpore</p> <p>Nizke cene primarnih materialov</p> <p>Pomanjkanje vladne podpore</p> <p>Prevladujoči linearni model/razmišljanje/struktura</p>	<p>Nevezanost na povpraševanje po virih</p> <p>Dostop do novih trgov</p> <p>Razlikovanje od konkurence</p> <p>Podpora vlade</p> <p>Trajnostne rešitve zahtevajo zakonodaja ali stranke</p>

Kirchherr et al. (2018) so tukaj ugotovili verižno reakcijo, in sicer, da pomanjkanje zanimanja potrošnikov in nizke cene primarnih materialov krepijo vzdrževanje linearnega gospodarskega sistema in tako vodijo tudi v omahljivo korporativno kulturo. Vendar pa Rizos et al. (2016) opozarjajo, da lahko korporativna kultura (zlasti angažiranost in odnos zaposlenih) deluje kot gonilo za udejanjanje KŽ-ja v MSP-jih, medtem ko Mura et al. (2020) navajajo, da je dostop do trajnostnih trgov in mrež predpogoj za KŽ. Druga gonila KŽ-ja so ustvarjanje novih delovnih mest (D'Amato, 2020) in povečanje znanja (Rizos et al., 2016) z izobraževanjem in usposabljanjem zaposlenih (Mura et al., 2020).

² [Flash Eurobarometer 441](#) [19.02.2021]

Temelj izjav: S kom smo raziskovali/sodelovali

Kot je razvidno iz slike 1, je vsak partner sodeloval s podjetji na programskem območju, npr. z izvedbo konferenc (eNova, 2. konferenca o trajnostni embalaži, vmesna konferenca oziroma dan okolja, sklepna konferenca), sodelovanjem in delavnicami s podjetji (DP3), svetovanji o poslovnem modelu (DP4).

V nadaljevanju so naša politična priporočila namenjena naslednjim ciljnim skupinam:

- Podjetjem za predelavo lesa vzdolž vrednostne verige lesa.
- Podjetjem za predelavo plastike vzdolž vrednostne verige plastike.
- (Mešanim) podjetjem vzdolž obeh vrednostnih verig (les in plastika)

Teme, ki jih obravnavamo:

- **Dejavniki uspeha**, zaznani v projektu, na poti do KŽ-ja
- **Skupne ovire**, zaznane v projektu, na poti do KŽ-ja
- **Možne rešitve**, zaznane v projektu, na poti do KŽ-ja

Dejavniki uspeha, zaznani v projektu, na poti do

KŽ-ja

Mešan nabor podjetij (različni MSP-ji)

- Motivi, povezani z viri (učinkovita raba virov in neodvisnost od oskrbe z viri), čemur sledi konkurenčna prednost, se navajajo kot vodilni motivi MSP-jev za prehod na krožno gospodarstvo. (Ocena (anketa), svetovanje)
- Ocena trajnosti izdelkov - pridobivanje znanja o vplivu obstoječih in novih izdelkov na okolje. (Sodelovanja, svetovanje)
- Osebni stik, za vnos podatkov je bilo treba sestanke opraviti v živo (sodelovanja, svetovanje)
- Žal na Gradiščanskem noben MSP ni bil zainteresiran za sodelovanje z oddelki za raziskave in razvoj (sodelovanja, svetovanje)
- Glavni interesi MSP-jev: učinkovita raba virov, kakovost in položaj na trgu (sodelovanja, svetovanje)
- Dobro razumevanje problema (individualne delavnice in intervjuji)
- Odprta komunikacija in pojasnila, ki se dobro skladajo s kulturo in vizijo podjetja (individualne delavnice in intervjuji)
- Dobro sodelovanje z ožjo ekipo, vendar se pojavijo težave pri napredovanju v smeri vključevanja večjega števila zaposlenih (individualne delavnice in intervjuji)

Vrednostna veriga plastike

- Ekonomski razlogi (n=11) (npr. pritisk strank B2B oziroma znižanje stroškov), čemur sledijo okoljski razlogi (n=9) (npr. varstvo okolja), so poglavitni razlogi, zaradi katerih podjetja v avstrijskem sektorju plastike uvajajo prakse krožnega gospodarstva. (Intervjuji (n=17))
- Pri krožnosti gre za vmesnik, kjer sodelujejo vsi akterji v vrednostni verigi. Dodana vrednost se ustvarja na vsakem koraku cikla (Stephen Laske, Greiner Packaging). (2. konferenca o krožni embalaži)

- Gre za nove poslovne modele, ustvarjene v krožnih in regionalnih vrednostnih verigah, kar omogoča optimizacijo v tokovih materiala, izdelkov, potrošnikov in odpadkov (Duncan Mayes). ([2. konferenca o krožni embalaži](#))

Vrednostna veriga lesa

- Ekonomski razlogi (n=17) (npr. znižanje stroškov oziroma podoba/marketing), čemur sledijo okoljski razlogi (n=11) (npr. varstvo okolja oziroma pomanjkanje virov), so poglavitni razlogi, zaradi katerih podjetja v avstrijskem lesnem sektorju uvajajo prakse krožnega gospodarstva. ([Intervjuji \(n=17\)](#))
- Dobro sodelovanje med MSP-ji in oddelki za R&R ([sodelovanja, svetovanje](#))
- Dobra komunikacija med MSP-ji in oddelki za R&R ([sodelovanje, intervjuji](#))
- Možnost sodelovanja pri nadaljnjih projektih ([sodelovanje, intervjuji](#))

Skupne ovire, zaznane v projektu, na poti do KŽ-ja

Mešan nabor podjetij (različni MSP-ji)

- Sodelovanje z deležniki velja za najmanj pomembno v primerjavi z drugimi motivi, kar je v nasprotju s prevladujočo premiso v literaturi, kjer se sodelovanje (npr. industrijska simbioza) navaja kot ključni element. ([Ocena \(anketa\), svetovanje](#))
- Pomanjkanje informacij, spodbud in priložnosti za doseganje zelene spremembe v smeri krožnega gospodarstva ([sodelovanja, svetovanje](#))
- Finančna vprašanja, pomisleki glede potrebnih naložb - še posebej pereči v času pandemije ([sodelovanja, svetovanje](#))
- Prelom navade: globoko ukoreninjen in razvit mehanizem v smislu proizvodnje, ki jo je težko preusmeriti h krožnemu gospodarstvu ([sodelovanja, svetovanje](#))
- Cena in poslovni model razvitih »trajnostnih« izdelkov ([individualne delavnice in intervjuji](#))

- Drugi interni problemi in vprašanja, s katerimi se je treba soočiti ob napredovanju idej KŽ-ja ([individualne delavnice in intervjuji](#))
- Razumevanje, kaj pravzaprav je trajnost in kje so meje ([individualne delavnice in intervjuji](#))

Vrednostna veriga plastike

- Kakovost materiala so podjetja v avstrijskem sektorju plastike izpostavila kot glavni izziv (n=10). ([Intervjuji \(n=17\)](#))
- Zakonodajni izzivi. Ni notranjega trga EU, nerazvita infrastruktura za zbiranje in recikliranje odpadkov, različna zakonodaja, investicijska podpora za vzpostavitev regionalnih krožnih vrednostnih verig. ([2. konferenca o krožnosti](#))
- Ne gre za en material proti drugemu (Francesca Stevens, Evropska organizacija za embalažo in okolje)). Obnovljivi vir niso dovolj. Izziv je, kako preprosto zbirati, ločevati in reciklirati. Oblikovanje za krožnost. ([2. konferenca o krožnosti](#))

Vrednostna veriga lesa

- Izzive, povezane s trgom (npr. sprejemanje strank), so podjetja v avstrijskem lesnem sektorju opredelila kot pglavitne izzive b (n=12). ([Intervjuji \(n=17\)](#))
- Krožno gospodarstvo v lesnem sektorju ni pomembno - izziv je bil, kako MSP-jem v lesnem sektorju predstaviti drugačen pogled na krožno gospodarstvo ([sodelovanja, svetovanje](#))
- Pričakovanja MSP-jev, da imajo oddelki za R&Rs vedno odgovor in rešitev ([intervjuji](#))
- Nezdostno razumevanje, zakaj je krožno gospodarstvo pomembno ([intervjuji](#))

Možne rešitve, zaznane v projektu, na poti do KŽ

Mešan nabor podjetij (različni MSP-ji)

- Krepitev sodelovanja znotraj dobavne verige z različnimi aktivnostmi (projekti, usposabljanja - prenos znanja, dokumentiranje odgovornosti).
(Svetovanja, literatura)
- Ozaveščanje: Podobno kot pri podnebni spremembi in nuji po preusmeritvi k obnovljivim virom energije - podjetja se morajo bolj zavedati, da se premiku h KŽ-ju ni možno izogniti (sodelovanja, svetovanje).
- Politični (regionalni) okvir: regionalne oblasti bi lahko denimo oblikovale smernice in spodbude (sodelovanja, svetovanje)
- Vrednost trajnosti ne poplača višje cene izdelkov - izvozna naravnost oziroma posebne subvencije za »trajnostne« izdelke (individualne delavnice in intervjuji)
- Nezdostna promocija - uporaba vplivnežev v nacionalni kampanji, ki nagovarja k uporabi trajnostnih izdelkov (individualne delavnice in intervjuji)
Uvedba blagovne znamke SLOwood za uporabo slovenskega lesa in zmanjšanje izvoza slovenskega lesa in kasnejšega ponovnega uvoza lesnih polizdelkov (individualne delavnice in intervjuji)
- Vizualno znamčenje izdelkov iz recikliranih materialov - tovrstni izdelki imajo oznake, vendar mora kupec to vedeti in jih najti. »Recikliran izdelek« mora biti viden na prvi pogled. (individualne delavnice in intervjuji)
- Promocija krožnega gospodarstva v vseh sektorjih (delavnice, konferenca)

Vrednostna veriga plastike

- Spremembe zakonodaje so potrebne za bolj krožno gospodarstvo v avstrijskem sektorju plastike (n=13). Primeri vključujejo: Uporabo recikliranih vhodnih surovin v sektorju embalaže za živila, uvedbo kavcijskega sistema za vračanje, oblikovanje spodbud za podjetja z zakonodajo ali spremembo zakonodaje pri zbiranju plastičnih odpadkov. (Intervjuji (n=17))
- Delujte zdaj in se ne odzivajte, ko je prepozno (Rok Štifter, BSH - Home Appliance Group). Preoblikovanje poslovnih strategij. Prezemanje odgovornosti za vpliv embalaže na okolje s strani vseh deležnikov. Spremljanje trendov in potreb ter odziv nanje (Janez Šubelj, LabelProfi). Prodajanje znanja in modelov, ne zgolj izdelkov = visoka raven prilagodljivosti. (2. konferenca o krožni embalaži)

Vrednostna veriga lesa

- V avstrijskem lesnem sektorju je za bolj krožno gospodarstvo potrebno več sodelovanja (n=15). (Intervjuji (n=17))
- Nerazgradljive materiale je treba nadomestiti z razgradljivimi - uporaba naravnih materialov, naravnih vlaken in obveščanje končnih uporabnikov, da imajo ti materiali enake, primerljive ali celo boljše lastnosti (delavnice, konferenca)
- Krepitev sodelovanja (delavnice, intervjuji, konferenca)